

STORTINGET

Innst. 473 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 13 (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Samisk språk, kultur og samfunnsliv – kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnskole og høyere utdanning

Til Stortinget

Sammendrag

Regjeringen legger årlig fram en framoverskuende melding til Stortinget om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det er første gang det legges fram en melding til Stortinget om samisk språk, kultur og samfunnsliv som omhandler både kompetansebehov i barnehage, skole og høyere utdanning og forskning og rekruttering av barn, elever, studenter og ansatte til alle nivåer i utdanningssystemet.

Regjeringen viser til at det er behov for samisk kompetanse, det vil si god samisk språkbeherskelse og kulturforståelse, i tillegg til formell kompetanse innenfor svært mange fagområder og på mange områder i samfunnet som utdanning, helse, rettsvesen og offentlig forvaltning. For å oppnå en positiv utviklingspiral for samiske språk spiller rekruttering til samisk barnehage og skole og de samiske språkutdanningene og lærerutdanningene en nøkkelrolle. Stortingsmeldingen er derfor konsentrert om disse utdanningsområdene.

Meldingen gir en situasjonsbeskrivelse og peker på hovedutfordringene for å få flere samiske språkbrukere. Dette er komplekse utfordringer som vil kreve systematisk innsats på flere områder samtidig. Videre beskriver

meldingen pågående prosesser og prioriterte innsatsområder som kan bidra til å øke antallet samiskspråklige på alle nivåer i utdanningsløpet, og til å øke kunnskapen og kompetansen om samisk språk og kultur. Regjeringens prioriterte innsatsområder er:

- forbedre informasjonen om rettigheter og muligheter
- forbedre tilgangen til barnehage tilbud for samiske barn
- gjøre det enklere for elever å velge opplæring i samisk
- øke rekrutteringen av studenter
- tilby god kvalitet og bedre rammevilkår for kompetanseutvikling for lærere og ansatte i barnehage og skole
- styrke fag- og forskningsmiljøer i høyere utdanning
- tilby flere og mer tilgjengelige studier i høyere utdanning
- utvikle et bedre kunnskapsgrunnlag

Sametingets årsrapport er fast vedlegg til denne årlige meldingen, og Sametingets vurderinger kommer fram i selve meldingsteksten. Som ved tidligere meldinger har Sametinget vært involvert i arbeidet med årets melding. Sametinget har også deltatt på innspillsmøter. Sametingets innspill og merknader er delvis innarbeidet i meldingsteksten og delvis lagt inn som egne underkapitler.

Regjeringen har besluttet at temaet for stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv i 2024 skal være folkehelse og levekår i samiske områder.

Komiteens behandling

Komiteen avholdt åpen høring i saken 24. april 2023, der åtte instanser deltok.

Komiteen har også mottatt skriftlige høringsinnspill i saken. Høringsinnspillene er tilgjengelige på sakens side på [stortinget.no](https://www.stortinget.no).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Sigurd Myrvoll, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til at denne meldingen er den femte stortingsmeldingen i rekken av årlige meldinger om samisk språk, kultur og samfunnsliv som legges fram av regjeringen. Komiteen merker seg at årets melding, Meld. St. 13 (2022–2023), retter seg spesielt inn mot kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og er lagt fram av Kunnskapsdepartementet. Sametingets årsmelding følger som særskilt vedlegg til meldingen.

Komiteen vil vise til medlemmenes merknader i komiteens innstilling om Prop. 57 L (2022–2023) om ny opplæringslov, jf. Innst. 442 L (2022–2023), og i kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling om Prop. 58 L (2022–2023) Endringer i sameloven (endringer i språkregler), som også omhandler de samiske språk, se Innst. 441 L (2022–2023).

Roller og ansvar for samisk språk i utdanningssektoren

Komiteen viser til at Kunnskapsdepartementet har det overordnede ansvaret for barnehagesektoren, herunder ansvar for å forberede lovforslag og å forvalte regelverket. I henhold til norsk lov og internasjonale forpliktelser er staten pålagt et ansvar overfor det samiske folk. Likeledes har staten det overordnede ansvaret for at elever i grunnopplæringen får oppfylt retten til opplæring i samisk uavhengig av bosted, og for at det gis opplæring etter læreplanverket Kunnskapsløftet/Kunnskapsløftet 2020 – samisk. Dette innebærer at staten har ansvaret for å fastsette lover og forskrifter som ivaretar forpliktelsene, tildele ressurser for gjennomføring av ulike tiltak og føre tilsyn med virksomheten. Komiteen viser videre til at staten har ansvar for høyere utdanning, herunder de tre høyere utdanningsinstitusjonene

med særskilt ansvar for samisk (UiT – Norges arktiske universitet, Nord universitet og Samisk høgskole).

Komiteen vil understreke at samiske språkbrukere på alle samfunnsområder er grunnleggende viktig for at de samiske språkene fortsatt skal være levende språk. I så henseende er barns språklæring nøkkelen til vitalisering av samiske språk.

Komiteen mener meldingen gir en god og grundig situasjonsbeskrivelse og presentasjon av utfordringsbildet som gjør seg gjeldende for samisk på alle nivå i utdanningssektoren. Komiteen deler regjeringens bekymring over mangelen på ansatte som behersker samisk, og er enig i at dette er en stor utfordring for hele samfunnet som også legger begrensninger på muligheten til å innfri de overordnede språkpolitiske målsettingene.

Komiteen vil poengtere at språk er en viktig del av et menneskes identitet som enkeltindivid, og for en befolknings kultur og kulturelle identitet. Det å legge til rette for at samiske elever får sine rettigheter ivaretatt språklig, er derfor en viktig del av barnehagens og skolens dannelsesoppdrag.

Komiteen er enig med regjeringen i behovet for koordinerte tiltak på tvers av myndighetsnivå og sektorer over tid. Et godt samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, kommuner og fylkeskommuner vil være nødvendig for å sikre en positiv utvikling i årene framover.

Komiteen merker seg at Regional analyse for Samisk område 2020 viser en stor nedgang i folketall i samiske områder. Komiteen vil fremheve at også levende lokalsamfunn er en forutsetning for bevaring av samisk språk og kultur.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at nordsamisk er regnet som et truet språk, mens lulesamisk og sørsamisk er regnet som alvorlig truede språk, ifølge UNESCO. Flertallet mener denne situasjonen er alvorlig og krever et bredt spekter av tiltak på tvers av sektorer. Flertallet vil understreke at rekruttering til samisk barnehage og skole og de samiske språkutdanningene og lærerutdanningene spiller en nøkkelrolle i å snu denne utviklingen, slik stortingsmeldingen gjør rede for.

Flertallet vil fremheve at samisk språkutvalg overleverte NOU 2016:18 Hjertespråket i 2016 til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Sametinget. De foreslo en rekke tiltak for å styrke samisk språk. Flertallet viser til at flere av forslagene er fulgt opp, og mener det er viktig at dette arbeidet også løftes videre fremover.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Hurdalsplattformen

mens mål om å gjennomføre et krafttak for samiske språk og et nasjonalt samisk kulturløft.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at regjeringen Solberg, som oppfølging av NOU 2016:18 Hjertespråket, startet en viktig styrking av de samiske språkene. Disse medlemmer peker på at regjeringen Solbergs prioriteringer skjedde i dialog og konsultasjon med Sametinget. Det er viktig at de folkevalgte på Sametinget, som i det daglige er nærmere de samiske språkbrukerne, har et handlingsrom til selv å avgjøre hvilke tiltak som er viktigst. Samtidig vil disse medlemmer understreke at det er storsamfunnets oppgave og plikt å bidra til å ivareta samiske språk og samisk kultur på en god måte. Det er avgjørende at satsingen på de samiske språkene både bidrar til å styrke fagmiljøene og kommer flest mulig til gode.

Disse medlemmer merker seg at samisk språk og kultur henger tett sammen. Samiske kunstnere, kulturutøvere og kulturinstitusjoner bidrar til å styrke samiske språk. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at regjeringen Solberg besluttet å samlokalisere Det Samiske Nasjonalteatret Beaivvás og ny Samisk videregående skole og reindriftsskole. Dette skaper en unik mulighet til å styrke både samisk språk og kultur. Disse medlemmer vil videre understreke at det er svært viktig å fokusere på digitale verktøy samtidig som utdanningsinstitusjonene må ta godt vare på samiske språkbærere og bruke dem som ressurser i utdanningene på alle nivåer.

Disse medlemmer merker seg at situasjonen for de samiske språkene er forskjellig i de ulike språk-områdene, og at Sametinget har satt i gang arbeidet med utviklingsprogrammer for sør- og lulesamisk språk i samarbeid med institusjoner i de aktuelle språkområdene. Disse medlemmer mener det er viktig å styrke etablerte institusjoner og bidra til sterke kompetansemiljøer som kommer hele det samiske samfunnet, som er spredt over hele landet, til gode.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at barnehager og skoler har personell med god kompetanse, som sørger for at alle får et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud. Dette gir det beste utgangspunktet for utvikling, læring, mestring og trivsel.

Dette medlem vil påpeke at det er viktig å legge til rette for at befolkningen i hele landet kan utøve sin kultur og sitt språk. I Norge lever vi alle sammen som ett folk, og personer med samisk bakgrunn har rett og krav på å utvikle sin kultur og sitt språk. Det språklige, kulturelle og samfunnsmessige mangfoldet er en berikelse for landet, og det er viktig å bevare og videreutvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv som en del av Norges kul-

turarv. Dette medlem mener det er viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og samfunnsliv i de områder hvor samene tradisjonelt har vært bosatt og har sitt virke.

Dette medlem vil vise til innføringen av fagfornyelsen, hvor det er større bevissthet om urfolk og nasjonale minoriteter i Norge, og til at det har blitt utarbeidet pensum for studenter som tar lærerutdanning.

Dette medlem vil understreke at Fremskrittspartiet tar sterk avstand fra forskjellsbehandling av mennesker basert på kjønn, religion, legning eller etnisk opprinnelse. Dette medlem mener at samisk kultur og samiske tradisjoner må ivaretas og videreutvikles, men tar samtidig avstand fra særrettigheter og forskjellsbehandling som forfordeler resten av samfunnet på grunnlag av opprinnelse.

Utfordringer i barnehager, grunnopplæring og høyere utdanning

Komiteen merker seg at mangelen på samisk-språklige ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehage og skole. Mangel på gode ansatte som behersker samisk språk og innehar samisk kulturforståelse, i tillegg til formell faglig kompetanse, er bekymringsfull. Den store etterspørselen etter lærere og øvrig personale med samisk-språklig utdanning er ikke av ny dato, men har vært en vedvarende utfordring gjennom mange år.

Komiteen viser til at mange elever velger bort samisk i videregående opplæring. Det gjør at færre kan søke, og ønsker å søke, høyere utdanning i eller på samisk. Når få fullfører videregående opplæring med samisk som første- og andrespråk, blir det heller ikke et tilstrekkelig tilfang av studenter til alle de studietilbudene som fordrer samisk-språklig kompetanse. Dette gjelder ikke minst innen de samiske lærerutdanningene. Komiteen erkjenner at med stor etterspørsel etter samisk språkkompetanse også innen andre sektorer, slik som helse- og sosialsektoren, media og offentlig forvaltning, skjer det i tillegg et stort frafall fra læreryrket som forsterker behovet for rekruttering.

Komiteen merker seg at det også er vanskelig å rekruttere til faglige stillinger i samisk i universitets- og høyskolesektoren, hvilket i sin tur gir svak rekruttering til både samisk barnehagelærerutdanning og lærerutdanning og underdekning av samisklærere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, peker på at det er stor mangel på samisk språkkompetanse innenfor alle sektorer, både barnehage, skole, høyere utdanningsinstitusjoner og offentlig sektor for øvrig. Det er en stor utfordring at det er de samme menneske-

ne som brukes innenfor flere sektorer og til ulike oppgaver. Flertallet peker på at dette må løses gjennom langsiktig og planmessig arbeid og med godt samarbeid på tvers av sektorer.

Komiteen viser til at det i meldingen understrekes at det er stor etterspørsel etter lærere og øvrig personale med samiskspråklig utdanning, men at det utdannes for få til å dekke behovet i barnehage og skole. Sametinget beskriver i sin merknad mangelen på kvalifisert personell som en kompetansekriser som gjelder over hele landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til flere høringsparter som påpeker at kompetansemangelen blant annet henger sammen med at mange samisktalende elever ikke fullfører videregående skole. Flertallet viser til Sametingets merknad, hvor det understrekes at det å gjøre tiltak for at elever blir samiskspråklige i grunnopplæringsløpet og etter endt grunnopplæring, er det største og viktigste grepet for å sikre framtidig rekruttering og kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan, utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet og Sametinget, om hvordan man kan rekruttere flere lærere og fagarbeidere med samisk bakgrunn, samt tiltak for å inkludere og beholde samiskspråklige ansatte med uformell kompetanse, for eksempel gjennom videreutdanning i bedrift.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at den samiske kulturen er unik og gjør Norge og Europa spennende og mangfoldig. Samisk språk og kultur henger tett sammen, og den språklige kraften blir til av dem som bruker språket. Derfor er det viktig at det sikres gode rammevilkår for samisk språk, og at muligheten til å lære seg samisk styrkes.

God tilgang på språkopplæring på samisk er viktig for at Norge i framtiden skal kunne tilby tjenester til den samiske befolkningen på sitt eget språk. Det er behov for samisktalende personell innenfor helse, i politiet og i barnehager og skoler, men det er i dag store utfordringer med å klare å rekruttere nok personer med både faglig relevant kompetanse og samisk språkkompetanse i deler av landet.

Disse medlemmer ser at det er fare for at samfunnet kan havne i en ond sirkel, der man ikke klarer å rekruttere nok samisktalende personell i barnehage og skole, og på den måten svekke mulighetene til å bruke

og lære samisk i oppveksten. Dette kan igjen føre til større problemer med rekruttering i framtiden. For å motvirke en slik utvikling er det viktig å sørge for at flest mulig får tilbud om samiskopplæring fra de er små, og at tilbudet er sterkt gjennom hele skoleløpet.

I tillegg mener disse medlemmer det må brukes en bredde av virkemiddel for å styrke det samiske språket i Norge og i Sápmi. Det inkluderer å sikre at samiske barn får tilgang på flere bøker, spill, digitale plattformen og filmer på sitt eget språk. Det inkluderer også å støtte samiskspråklige musikere og legge til rette for mer bruk av publiseringstøtte for norsk og samisk musikk.

BARNEHAGE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at Sametinget mener dagens rammeplan for barnehagene er en utfordring for de samiske barnehagene. Samiske barnehager er grunnleggende viktig for det samiske samfunnet og for at Norge skal være i stand til å oppfylle sine forpliktelser til å ivareta samisk språk og kultur. Flertallet peker på at barnehagene er viktige for barns utvikling av og kjennskap til samisk språk og kultur. Grunnlaget for videre språkopplæring legges i barnehagen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringens mål er god samiskopplæring i barnehager og skoler for at de samiske språkene skal leve og nå frem til flere. Disse medlemmer mener det finnes et uutnyttet potensial for at flere barn får et samisk barnehagetilbud og at flere velger opplæring i og på samisk. Følgelig viser disse medlemmer til Hurdalsplattformens ambisjon om å øke antallet samiske barnehageplasser.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan bidra til å styrke omfanget av og kvaliteten i tilbudet i de samiske barnehagene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Vurderingen skal omfatte både eksisterende praksis, rammeplan for barnehagene og barnehageloven. Sametinget skal involveres i arbeidet.»

GRUNNOPPLÆRING

Komiteen merker seg at det er stort frafall fra samisk språkopplæring, og at en for stor andel elever som har samisk som språk, både samisk 1 og 2 til 4, faller fra gjennom utdanningsløpet. Elever som har samisk 2 til 4, opplever det som en byrde at undervisningen i samisk

språk fører til økt antall skoletimer, og komiteen peker på at det er en utfordring som må tas på alvor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt, merker seg at flere som har gitt høringsinnspill til komiteen, viser til utfordringer knyttet til tilgjengelighet på samisk-språklige læremidler. Å sikre at samiske elever har tilgang til samiske læremidler som er i tråd med gjeldende læreplanverk, er viktig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil fremheve til at det i årene 2020–2022 er blitt bevilget 15 mill. kroner til utvikling av samiske læremidler på grunn av fagfornyelsen, og viser til Prop. 1 S (2022–2023), hvor regjeringen foreslo å bevilge ytterligere 6 mill. kroner til dette formålet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre merker seg det store alvor i Sametingets bekymring for elevers muligheter til å bli samiskspråklige i grunn- og videregående opplæring. Disse medlemmer viser til at hverdagen for de fleste barn inneholder én skoledel og én del på SFO, og mener det er viktig at samisk språk og kultur har en naturlig og integrert plass også her. Disse medlemmer viser til Fagforbundets merknad, hvor ønsket om mer kunnskap hos barne- og ungdomsarbeidere om samisk språk og kultur for å kunne formidle rammeplanenes intensjoner for barnehager og SFO, samt overordnet del for læreplanene, løftes frem.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at man må prioritere innsatsområdene som skal sikre bedre tilgjengelighet og økt attraktivitet for samiske opplæringstilbud. Disse medlemmer viser til Skolenes landsforbunds hørings svar, hvor det tas til orde for en sterkere satsing for å nå målene for samisk språkopplæring, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan man kan styrke den samiske opplæringen gjennom å gjøre samisk SFO gratis og senke prisene på samisk barnehage.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til Sametingets merknad om behovet for et nasjonalt nettverk for skoler med samiske elever:

«Skolens doble mandat, å danne og å utdanne, gjelder selvsagt også for samisk skole. Det innebærer blant annet at et opplæringstilbud i særlig samisk som er et dannelsesfag, men også opplæring i de øvrige fagene, skal gis på grunnlag av de samiske kulturverdiene. På

grunnlag av dette viktige prinsippet, ser Sametinget behov for å etablere et nasjonalt nettverk blant skoler med stor andel samiske elever for å dele erfaringer og sammen utvikle den samiske skolen. Et slikt nettverk ville også kunne være nyttig for de mange lærere utenfor forvaltningsområdet, som ikke har et samisk fagmiljø å samarbeide og å støtte seg på og føler på belastningen om å være alene innenfor sitt fagfelt. Sametinget finansierer et nettverk for samiske lærere, NetSam. Sametinget foreslår at departementet påser at NetSam blir en del av dette nasjonale nettverket.»

Disse medlemmer fremmer på bakgrunn av dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for et nasjonalt nettverk for skoler med samiske elever.»

VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Komiteen merker seg det store behovet for barnehagelærere og lærere og viser til at rekrutteringsgrunnlaget for disse utdanningene legges i videregående opplæring. Komiteen viser til Meld. St. 14 (2022–2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge, kapittel 5.4 Tiltak:

«Regjeringen vil vurdere om det er behov for tiltak for å øke fullføringsgraden for videregående elever i Nord-Norge, herunder om det er tilstrekkelig fleksibilitet i regelverket for videregående opplæring til å ivareta ulike regionale behov, for eksempel i fylkeskommuner med liten ungdomsbefolkning og store avstander.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre peker på at fylkeskommunen som skoleeier har ansvar for at det jobbes systematisk og planmessig for at flest mulig elever skal fullføre og bestå videregående skole. Disse medlemmer peker på at alle kommuner og fylkeskommuner har et særskilt ansvar for at samiske elever får et kvalitativt godt opplæringstilbud. Særlig har skolene i forvaltningsområdet et stort ansvar. Disse medlemmer viser til at frafall i videregående opplæring omtales som en utfordring, og er enig i det. Disse medlemmer mener det er behov for å styrke de samiske kompetansemiljøene og gi flere elever tilgang til disse. Disse medlemmer viser til Hamarøy kommune og Knut Hamsun videregående skole og mener det er nødvendig å vurdere opprettelse av flere samiske profilskoler med et sterkt samiskspråklig miljø. Disse medlemmer mener det er viktig at departementet sammen med Sametinget vurderer hvordan staten kan bidra til dette. Profilskoler vil kunne gi elever både i og utenfor forvaltningsområdet tilgang til samisk språkkompetanse og kultur gjennom en kombinasjon av fysisk og digital undervisning samt periodevis hoptering. Disse medlemmer peker på viktigheten av at elever som deltar i digital undervisning, har tilgang til lærer eller assistent i sitt fysiske læremiljø.

HØYERE UTDANNING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, mener at flere må gis muligheten til å ta samiskspråklig lærerutdanning, eller samisk som en del av lærerutdanningen, og til å studere samisk språk på et høyere nivå. Flertallet merker seg at det er få som har tilstrekkelig kompetanse fra videregående opplæring til å klare høyere utdanning på samisk, og at dette gjør det vanskelig å rekruttere nok studenter til samiske lærerutdanninger og utdanninger i samisk språk og kultur.

Flertallet vil fremheve at flere nye tilbud innenfor samisk høyere utdanning er startet opp de siste årene, blant annet grunnskolelærerutdanning i sør- og lulesamisk ved Nord universitet, og flertallet er glade for dette. Flertallet påpeker at økt tilgjengelighet vil kunne være et sentralt grep for å nå ut til flere, og viser i denne sammenhengen til regjeringens satsing på desentralisert og fleksibel utdanning i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til høringsvar fra Samisk høgskole, som understreker at mangel på kunnskap om samiske forhold i utdanningssystemet er en utfordring, og som videre etterlyser en grundigere statusbeskrivelse av hvilke tiltak som er igangsatt på dette området. Disse medlemmer mener det er svært alvorlig at det samiske samfunnet mangler pedagoger og annet viktig personell som er nødvendig for å bevare samiske barnehager og skoler, samt for å sikre at den samiske befolkningen har tilgang på gode tjenester. Disse medlemmer støtter Sametingets vurdering om at bevilgningene til universiteter og høyskoler med samiske utdanningstilbud må økes for å bygge opp sterke og stabile samiske fagmiljø som igjen kan styrke utdanningstilbudene.

Disse medlemmer støtter Samisk høgskole i ønsket om å styrke ordningen med Samiske veivisere. Hatefulle ytringer og hets mot samer er et stort samfunnsproblem i Norge, og ordningen med Samiske veivisere er viktig for å forebygge dette, og disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan man skal styrke ordningen med Samiske veivisere.»

Komiteens medlemmer fra Høyre peker på at ordningen med Samiske veivisere ble etablert av regjeringen Bondevik II, og disse medlemmer er positive til å styrke ordningen.

Komiteens medlem fra Venstre merker seg at det er en utfordring å få nok søkere til høyere utdan-

ning på samisk, og at dette truer studietilbudet og dermed fremtidig rekruttering av personell med samiskspråklig kompetanse. For eksempel bestemte UiT Norges arktiske universitet i mars 2023 at samisk sykepleierutdanning ved Samisk høgskole i Kautokeino ikke skulle ha oppstart likevel, fordi søkerallene var for lave. Samisk sykepleierutdanning ble åpnet i 2021 og skulle bidra til å dekke det store behovet for samisktalende sykepleiere og andre helsearbeidere.

Dette medlem viser til at det er stort behov for høyt utdannet arbeidskraft som kan samisk, for å gi den samiske befolkningen et godt tilbud på sitt eget språk. Hvis man ikke kan bruke samisk i møte med offentlige tilbud, men tvinges til å bruke norsk i all offentlig kommunikasjon, reduserer det bruken av samisk i samfunnet og utviklingen av språket.

Dette medlem mener hensynet til å utdanne høyt utdannet arbeidskraft som kan samisk, må veie tungt, og at utdanningstilbudene må få tid til å etablere seg for å kunne tiltrekke seg søkere. Da trenger de alle de studentene de kan rekruttere, og forutsigbarhet i at det starter klasser hvert år.

Andre forhold med betydning for samisk språk og språkkompetanse i barnehage, skole og høyere utdanning

Komiteen viser til at det i meldingen redegjøres for andre prosesser med betydning for de temaene som meldingen omfatter. Komiteen er kjent med at Kunnskapsdepartementet og Sametinget har hatt konsultasjoner om forslag til ny opplæringslov. Komiteen merker seg at det ikke ble oppnådd enighet om lovforslaget i sin helhet, og at Sametinget ikke har gitt sin tilslutning til ny opplæringslov. Komiteen viser til Prop. 57 L (2022–2023) Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (opplæringslova) og Stortingets behandling av denne våren 2023, jf. Innst. 441 L (2022–2023).

SAMISK LITTERATUR

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at litteratur er en viktig del av språkets opprettholdelse og videreutvikling. Gjennom litteraturen lærer man skriftspråket, men det er også en viktig kilde for å ta vare på historie og kultur samt videreutvikle kulturen. Samisk litteratur er avhengig av et levende og aktivt miljø bestående av forfattere og formidlere. Det er nødvendig med en styrking av de samiske forlagene for å sikre at de kan være et viktig verktøy for å styrke den samiske kulturen. Manglende finansiering over tid har i dag ført til et stort etterslep på samiske læremidler, noe som igjen fører til et dårligere opplæringstilbud til samiske elever. Disse medlemmer mener at det er svært alvorlig, og støtter Forlegger-

foreningen i deres syn på at det er nødvendig å styrke støtten til samiske forlag og samiske forfattere.

Uttalelse fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Kommunal- og forvaltningskomiteen viser til utdannings- og forskningskomiteens utkast til innstilling vedrørende Meld. St. 13 (2022-2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv. Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning.

Komiteen viser til sine respektive partiers merknader i utdannings- og forskningskomiteens behandling av saken, og har ingen ytterligere merknader.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan bidra til å styrke omfanget av og kvaliteten i tilbudet i de samiske barnehagene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Vurderingen skal omfatte både eksisterende praksis, rammeplan for barnehagene og barnehageloven. Sametinget skal involveres i arbeidet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan, utarbeidet i samarbeid med partene i arbeidslivet og Sametinget, om hvordan man kan rekruttere flere lærere og fagarbeidere med samisk bak-

grunn, samt tiltak for å inkludere og beholde samisk-språklige ansatte med uformell kompetanse, for eksempel gjennom videreutdanning i bedrift.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for et nasjonalt nettverk for skoler med samiske elever.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan man skal styrke ordningen med Samiske veivisere.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan man kan styrke den samiske opplæringen gjennom å gjøre samisk SFO gratis og senke prisene på samisk barnehage.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 13 (2022–2023) – Samisk språk, kultur og samfunnsliv – kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 25. mai 2023

Hege Bae Nyholt

leder

Maren Grøthe

ordfører

